

А. В. КОТЛЯРОВА, Т. І. КОЧЕТОВА

ФІНАНСОВА СТІЙКІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА ТА ФАКТОРИ, ЩО ВПЛИВАЮТЬ НА НЕЇ

В статті розглядається сутність і значення фінансової стійкості підприємства. Пропонується розробити ефективний інструментарій прогнозування первинних ознак фінансової нестійкості, враховуючи внутрішні та зовнішні фактори, які впливають на фінансову стійкість підприємства. Зроблено висновки щодо використання комплексного показника оцінки фінансової стійкості підприємства.

Ключові слова: фінансова стійкість, фактори впливу на фінансову стійкість підприємства, фінансові ресурси, тип фінансової стійкості, показники оцінки фінансової стійкості.

Вступ. Умовою життєздатності будь-якого підприємства та основою його розвитку є забезпечення фінансової стійкості. Запорукою виживання підприємств в сучасних умовах господарювання є збереження та підтримка на достатньому рівні фінансової стійкості, яка є однією з найважливіших характеристик фінансового стану підприємства. Фінансово стійке підприємство здатне забезпечувати безперерйну виробничу діяльність, зберігати інвестиційну привабливість і здатність фінансувати подальший розвиток підприємства.

Аналіз останніх досліджень та літератури. Теоретичні та методичні аспекти управління фінансовою стійкістю підприємства розглядаються в наукових працях провідних науковців України та зарубіжних фахівців: І. О. Бланка, О. І. Барановського, В. В. Вітлінського, І. В. Дем'яненко, Г. В. Савицької, Н. М. Ушакової, В. К. Савчука, В. В. Ковальова, О. С. Стоянової, А. Д. Шеремета, Дж. Ван Хорна, Д. Нортон, С. Бріггема та інших. В їхніх дослідженнях надано визначення категорії «фінансова стійкість підприємства» та розроблено рекомендації щодо її оцінки та збереження. Проте аналізу конкретного і точного переліку факторів, що можуть вплинути на діяльність організації, приділено недостатньо уваги. Тому важливим є саме розгляд чинників впливу на функціонування суб'єктів господарської діяльності.

Мета статті. Метою є дослідження понятійного апарату категорії «фінансова стійкість» та вивчення впливу факторів на діяльність підприємства і на рівень фінансової стійкості.

Постановка проблеми. Діяльність будь-якого підприємства в умовах ринкової економіки постійно піддається впливу різноманітних факторів та невизначених чинників, зумовлених зростанням конкуренції на ринку або нестабільністю політичної ситуації в країні. Це може призвести як до позитивних, так і до негативних змін в організації. Збереження фінансової стійкості підприємства і мінімізація впливу фінансових ризиків на сьогоднішній день є необхідною умовою існування підприємства. Саме тому дослідження факторів і аналіз причин, що спричиняють появу негативних тенденцій і явищ у розвитку підприємств України набувають особливої актуальності.

Матеріали та результати досліджень. Дослідження різних точок зору стосовно змісту

поняття «фінансова стійкість» показує, що по досліджуваній проблемі немає єдиного погляду різних авторів. Більшість із них представляють фінансову стійкість більш вузько, ніж варто було б, виражаючи фінансову стійкість одним або двома показниками. Однак очевидно, що фінансова стійкість – багатомірне економічне явище, яке виражається системою показників. Фінансова стійкість є комплексною, багатофакторною економічною категорією.

Тобто поняття фінансової стійкості підприємства можна визначити як здатність здійснювати основні та інші види діяльності в умовах підприємницького ризику та змін середовища бізнесу з метою максимізації економічної вигоди власників, зміцнення конкурентних переваг підприємства з урахуванням інтересів суспільства та держави.

Фінансовий стан підприємства, його стійкість та стабільність залежать від виробничої, комерційної і фінансової діяльності. Якщо виробничі та фінансові плани успішно виконуються, то це має позитивний вплив на фінансове становище підприємства. І навпаки, в результаті спаду виробництва та продаж відбувається підвищення її собівартості, зменшується виручка та сума прибутку, і як наслідок, погіршується фінансове становище підприємства та його платоспроможність.

Умовами, що визначають рівень фінансової стійкості підприємства є її фактори, як зовнішні так і внутрішні. Зовнішні фактори не залежать від підприємства, внаслідок чого воно не здатне впливати на них і повинне до них пристосовуватися. До зовнішніх факторів належать: загальний фінансовий стан держави; рівень політичної стабільності в країні; державна економічна, кредитно-фінансова, податкова, облікова, інвестиційна політика в країні; рівень інфляції в країні; рівень безробіття; зовнішньоекономічна політика держави; розвиток фінансового і страхового ринку; рівень конкурентної боротьби.

Внутрішні фактори вважають залежними, тому підприємство завдяки впливу на них, має спроможність корегувати свою фінансову стійкість. До внутрішніх факторів впливу на фінансову стійкість підприємства відносяться: галузева належність; структура продукції (послуги), її частка в загальному платоспроможному попиті; конкурентно-здатність продукції; рівень технічної оснащеності виробництва та застосування новітніх технологій; стан майна і

фінансових ресурсів; структура та динаміка витрат; розмір статутного капіталу.

На сьогоднішній день найбільше впливають на фінансову стійкість підприємства нестабільність політичної і економічної ситуації в країні та високий зріст інфляції. Як економічні, так і фінансові чинники можуть зумовити виникнення кризових явищ, банкрутство і ліквідацію підприємства.

Безумовно, значний вплив на фінансову стійкість підприємства справляють зовнішні фактори, але підприємство безпосередньо може управляти лише внутрішніми чинниками, такими, як якість управління прибутком та структурою власних і позикових коштів підприємства. Вкрай необхідно формувати на підприємстві ефективну систему управління фінансовою стійкістю на основі застосування методів прогнозування, планування, аналізу та контролю фінансовою стійкістю. Найретельніше необхідно аналізувати вплив тих чи інших факторів на фінансову стійкість. Тому саме дії менеджменту, які направлені на формування ефективної системи управління, своєчасну оцінку ризиків дозволять запобігти кризових явищ.

В таких умовах необхідно розробити ефективний інструментарій прогнозування первинних ознак фінансової нестійкості.

Перш за все, фінансова стійкість залежить від фінансового потенціалу підприємства. Фінансовий потенціал визначається обсягом власних та залучених фінансових ресурсів підприємства. Ефективність управління фінансовою стійкістю підприємства залежить від раціональної структури управління його капіталом.

Ступінь залежності від зовнішніх джерел фінансування впливає на тип фінансової стійкості підприємства. Слід виділити такі типи фінансової стійкості:

- 1) абсолютна стійкість фінансового стану;
- 2) нормальна стійкість фінансового стану;
- 3) нестійке фінансове становище,
- 4) кризовий фінансовий стан.

По типу та змінам фінансової стійкості є можливість судити про надійність підприємства з точки зору платоспроможності. Дуже висока фінансова залежність може призвести до втрати платоспроможності підприємства, тому оцінка фінансової стійкості є важливою складовою фінансового аналізу.

Одним із інструментів, який характеризує структуру капіталу, є фінансовий леверидж, за допомогою якого визначається оптимальне відношення між ризиком та очікуваною доходністю. Чим вище показник фінансового левериджу, тим вище ризик, що приведе до падіння платоспроможності та потенційному банкрутству підприємства.

Для повної оцінки фінансової стійкості підприємства необхідний детальний аналіз, який передбачає:

- визначення загальної фінансової стійкості;
- визначення забезпеченості власними оборотними коштами;

- оцінку фінансової стійкості у відношенні формування запасів та витрат, а також всіх оборотних активів;

- визначення типу фінансової стійкості.

Також доцільним, на наш погляд, є формування комплексного показника, який надасть змогу проаналізувати фінансову стійкість як у короткостроковому так і в довгостроковому плануванні, враховуючи всі аспекти діяльності підприємства.

До системи показників оцінки фінансової стійкості слід віднести:

- прибутковість,
- показники ліквідності та платоспроможності;
- показники ділової активності;
- коефіцієнт автономії;
- коефіцієнт концентрації залученого капіталу;
- коефіцієнт маневреності власних коштів;
- коефіцієнт фінансової стійкості;
- коефіцієнт забезпеченості оборотних активів;
- коефіцієнт фінансового левериджу;
- показники ймовірності банкрутства.

Для забезпечення фінансової стійкості підприємства потрібен у достатніх розмірах прибуток, щоб його вистачало для погашення своїх забор'язань перед усіма контрагентами, тобто в основі фінансової стійкості лежить його платоспроможність. Однак, для успішного розвитку підприємства необхідно щоб і після всіх розрахунків і виконання всіх забор'язань у нього залишався прибуток. Своєю чергою, для досягнення і підтримання фінансової стійкості важливий не тільки обсяг прибутку, але і його рівень щодо вкладеного капіталу або витрат, тобто рентабельність діяльності підприємства.

Фінансово стійким можна вважати тільки таке підприємство, яке має достатньо власного капіталу для свого розвитку. Для досягнення фінансової стійкості у підприємства має бути гнучка структура фінансових ресурсів, щоб у разі необхідності мати змогу до залучення коштів, тобто кредитоспроможним.

Висновки. Отже, фінансова стійкість є важливим показником для підприємства і постійно повинна бути під контролем фінансових менеджерів. Процес забезпечення фінансової стійкості має бути націлений на мінімізацію негативного впливу зовнішнього та внутрішнього середовища на діяльність підприємства. Головними принципами підтримання фінансової стійкості є: активне реагування на зміни внутрішніх та зовнішніх факторів; системність управління; використання комплексного показника оцінки фінансової стійкості та проведення постійного моніторингу за його показниками. Тому, ми вважаємо, що даний підхід допоможе запобігти банкрутству підприємства, унеможливить кризові ситуації та мінімізує вплив факторів у наступному періоді.

Список літератури: 1. Білик, М. Д. Фінансовий аналіз [Текст] : навч. Посібн. / М. Д. Білик. – К. : Изд-во КНЕУ, 2005. – 588 с. –

ISBN 912-361-291-4. **2.** Подольська, В. О. Комплексна оцінка фінансової стійкості підприємства / В. О. Подольська, О. О. Оржинська // Науковий вісник Полтавського університету споживчої кооперації : зб. Наук. Праць. – 2009. – № 4(35). – С. 136-142. **3.** Лактіонова, Л. А. Фінансовий аналіз суб'єктів господарювання [Текст] : навчальний посібник / Л. А. Лактіонова. – К. : КНЕУ, 2006. – 388 с. – ISBN 966-574-221-3. **4.** Савицька, Г. В. Економічний аналіз діяльності підприємства [Текст] : навчальний посібник / Г. В. Савицька. – 3-тє вид. виправл. I доп. – К. : Знання, 2007. – 943с. – ISBN 966-346-291-4.

912-361-291-4. **2.** Podolska, V. O. Complexna otsinka finansovoї stiykosti pidpriemstv / V. O. Podolska, O. O. Orzhinska // Naukovyj visnyk Poltavskogho universytetu spozhyvchoji kooperaciji : zb. Nauk. Pracj. – 2009. – # 4(35). – P. 136-142. **3.** Lakhtionova, L. A. Finansovyj analiz sub'ektiv ghospodarjuvannja [Tekst] : navchaljnij posibnyk / L. A. Lakhtionova. – K. : KNEU, 2006. – 388 p. – ISBN 966-574-221-3. **4.** Savycjka, G. V. Ekonomichnyj analiz dijalnosti pidpryemstva [Tekst] : navchaljnij posibnyk / G. V. Savycjka. – 3-tje vyd. vypravl. I dop. – K. : Znannja, 2007. – 943p. – ISBN 966-346-291-4.

Надійшла (received) 06.04.2015

Bibliography (transliterated): 1. Bilik, M. D. Finansovy analiz [Tekst] : navch. Posibn. / M. D. Bilik. – K. : Izd-vo KNEU, 2005. – 588 p. – ISBN

Відомості про авторів / About the Authors

Котлярова Ангеліна Вікторівна – доцент кафедри Менеджменту ЗЕД та фінансів НТУ «ХПІ», Харків, Україна, e-mail: osma4ko@mail.ru

Kotliarova Anhelina – Associate Professor of FEA Management and Finance Department, Kharkiv, Ukraine; e-mail: osma4ko@mail.ru

Кочетова Тетяна Іванівна – доцент кафедри Менеджменту ЗЕД та фінансів НТУ «ХПІ», Харків, Україна.

Kochetova Tetiana – Associate Professor of FEA Management and Finance Department, Kharkiv, Ukraine.